

សត្វបំប្រែពេលទុកដាក់ : សត្វកកេរ

Storage Pests: Rodent

តើអ្វីទៅជាពពួកសត្វកកេរ? What are rodents?

ពពួកសត្វកកេរគឺជាកណ្តុំប្រេង(ធំៗ)និងកណ្តុរតូចៗឬកណ្តុរបង្កង់ ។ ប្រភេទសត្វកកេរបីប្រភេទសំខាន់ៗជាងគេនៅក្នុងការទុកដាក់ មានដូចជា:

- កណ្តុរប្រេងខ្មៅ (Black rat) ឬកណ្តុរប្រេងនៅតាមផ្ទះពិសេសតាមលូទឹក (House rat) , (Rattus rattus)
- កណ្តុរប្រេងណកវែរ (Norway rat) ឬកណ្តុរប្រេងធម្មតា (Common rat) , (Rattus norvegicus)
- កណ្តុរតូចៗឬកណ្តុរបង្កង់នៅតាមផ្ទះ (House mouse) , (Mus musculus)

ហេតុអ្វីបានជាយល់ដឹងពីពពួកសត្វកកេរនៅក្នុងពេលទុកដាក់ មានសារៈសំខាន់? Why is knowing about rodents in storage important?

គេប៉ាន់ប្រមាណថា កណ្តុរប្រេងបំផ្លាញផលិតផលគ្រាប់ធញ្ញជាតិនៅលើពិភពលោកអស់ជាង ១% និងពី ៣-៥ % នៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ ។ ពួកវាអាចចម្លងជំងឺប្រហែលជា ៥០ ប្រភេទ ទៅលើមនុស្ស រួមមាន : ជំងឺគ្រុនពោះវៀន ជំងឺកមរមាស និងគ្រុនសន្ធឹស្រាស ។ ពួកវាក៏ជាភ្នាក់ងារចម្លងជំងឺដ៏ធំមួយដែរ ដែលជិះឥទ្ធិពលអាក្រក់ទៅលើពពួកសត្វស្រុក ។

របៀបកំណត់ការបំផ្លាញរបស់សត្វកកេរ? How to determine rodent infestation?

ការបាត់បង់ដោយសារកណ្តុរតូចៗនិងកណ្តុរតូចៗ Losses caused by rats and mice

- **ការស៊ីផលិតផលដែលរក្សាទុក Feeding on stored produce**
 កណ្តុរប្រេងស៊ីអាហារប្រហែលជា ២៥ក្រាម (gm) ហើយ កណ្តុរតូចៗប្រហែលជា ៣-៤ក្រាម (gm) ក្នុងមួយថ្ងៃ ។ ពួកវាធ្វើអោយប្រឡាក់ផលិតផលដែលរក្សាទុកជាច្រើនដោយសារទឹកនោម លាមក រោមនិភ្នាក់ងារបង្ករោគផ្សេងៗទៀត ។ តំនរដែលពួកវារស់នៅ ជាញឹកញាប់គេប្រកាសថាវាមិនសមរម្យសំរាប់មនុស្សប្រើប្រាស់នោះទេ ។ នៅពេលដែលពពួកសត្វកកេរស៊ីអំប្រិយូស្រូវ (embryo) គ្រាប់ពូជស្រូវនោះនឹងខូចដំណុះនិងបាត់បង់រសជាតិ ។
- **បំផ្លាញទៅលើសំភារៈនិងឧបករណ៍ផ្សេងៗ Damage to material and equipment**
 ពពួកសត្វកកេរវាបំផ្លាញ តង់កោស៊ី កាំរ៉ុង ឈើទំរ ប្រដាប់បាញ់ទឹក រួមទាំងឃ្នាំងផងដែរ (ខ្សែពួរ ឬខ្សែភ្លើងទ្វារ....) ។ ទាំងនេះ ជាញឹកញាប់បណ្តាលអោយមានការខូចខាតដូចខាងក្រោមនេះ :
  - ផលិតផលឆ្ងាយចេញពីកាំរ៉ុងឬសំភារៈស្តុកទុក
  - តំនរបាវដួលរលំ
  - ធ្វើអោយចេញផ្កាភ្លើងឬភ្លើងពិកន្លែងប៉ះគ្នានៃខ្សែរភ្លើង
  - ស៊ីឡូឬឃ្នាំងស្តុកអាចស្រុតចុះឬដួលរលំដែលជាលទ្ធផលនៃការទំលាយចោល

- បំផ្លាញប្រពន្ធបង្កូរទឹកជុំវិញឃ្នាំង

➤ **សញ្ញាណនៃការរុករានរបស់ពពួកសត្វកកេរ** Signs of rodent infestation

មានសញ្ញាណមួយចំនួនដែលបង្ហាញពីការរុករានរបស់ពពួកសត្វកកេរ :

- សត្វរស់ : ពពួកសត្វកកេរគឺសកម្មណាស់នៅពេលយប់ ប្រសិនបើគេឃើញវានៅពេលថ្ងៃ វាជាសញ្ញាមួយនៃដំណាក់កាលរុករាន ខ្លាំងក្លាទៅហើយ ។
- លាមក : រូបរាង ទំហំ និងសភាពលាមកអាចអោយដឹងថាពិប្រភេទនៃសត្វកកេរ និងកំរិតនៃការរុករានរបស់វា ។ លាមកស្រស់ គឺទន់ហើយ ភ្លឺ ដែល ពី ២-៣ថ្ងៃក្រោយមក ប្រែក្លាយទៅជាស្រួយ ហើយខ្មៅស្រអាប់ ឬប្រផេះ ។
- ការឆ្លងកាត់ និងស្នាម: ដោយឃើញស្នាមនៅតាមជើងជញ្ជាំង របង ឬក៏នៅលើកំរាលឥដ្ឋ ។ ពពួកកណ្តុរប្រែងវាមិនរត់ឆ្លងកាត់ ទឹកនៃស្រលះទេ ប៉ុន្តែវាតែងតែរត់កាត់ដីដែលមានដំណាំដុះពេសពេញ ។

➤ **ស្នាមជើង និងកន្ទុយ** Footprints and tail marks

រកមើលស្នាមជើងនិងកន្ទុយនៅលើធូលីដី ។ ម្សៅដែលឃើញរាយប៉ាយជាច្រើនកន្លែងនៅលើកំរាលអាចជាសញ្ញានៃដានកណ្តុរ ។ ស្នាមពហុបាតខាងក្រោយ (back feet) បង្ហាញពីប្រភេទរបស់វា ដូចជា :

- ពហុបាតក្រោយរឹងជាង ៣០ មីលីម៉ែត្រ ជាប្រភេទ កណ្តុរប្រែ កណ្តុរណករើរ កណ្តុរ Bandicoot.
- ពហុបាតក្រោយខ្លីជាង ៣០ មីលីម៉ែត្រ ជាប្រភេទ កណ្តុរតូចៗនៅតាមផ្ទះ កណ្តុរដែលមានទឹកដោះច្រើន (multi-mammate rat) និងជាកណ្តុរប៉ាស៊ីហ្វិក (Pacific rat) ។

➤ **ការបំផ្លាញ** Tell-tale damage ពិ និត្យទៅលើការបំផ្លាញដូចតទៅនេះ :

- កណ្តុរប្រែងវាបន្ទុយទុកផ្នែកយ៉ាងធំរបស់ដំណាំដោយពួកវាស៊ីឱ្យតិចៗ (ដូចជា ឃើញមានស្នាមកករ) តែបើពពួកកណ្តុរតូចៗ វិញឃើញមានសំណល់សល់តិចតួច ។
- បារដែលវាបំផ្លាញឃើញមានគ្រាប់ដំណាំកំពប់ឬជ្រុះខ្ចាត់ខ្ចាយ
- មានកូនគំនរគ្រាប់តូចនៅខាងក្រោមគំនរបារគ្រាប់
- បំផ្លាញសំភារៈនិងឧបករណ៍ប្រើប្រាស់

➤ **ធ្វើរន្ធ ឬសំបុក** Burrow or nests

នៅក្នុងឃ្នាំង ដូចជា តាមជ្រុង និងដំបូល ឯខាងក្រៅឃ្នាំង ដូចជា ក្នុងរន្ធ តំបន់ដែលមានដំណាំដុះពេសពេញ ឬក្នុងរណ្តៅជិតៗឃ្នាំង ជាដើម ។ ទំហំរន្ធកណ្តុរប្រែងគឺ ៦-៨សង្ក្រីម៉ែត្រ ចំនែកកណ្តុរតូចៗគឺ ២ សង្ក្រីម៉ែត្រ ។

➤ **ទឹកនោម** Urine

ស្នាមទឹកនោមគឺទទួលបាននៅក្នុងពន្លឺអ៊ុលត្រាវីយូឡេ (Ultraviolet light) ។ នៅទីកន្លែងសមស្របយើងអាចប្រើអំពូលអ៊ុលត្រាវីយូឡេ (Ultraviolet lamps) ដើម្បីរកមើលស្នាមទឹកនោម ។